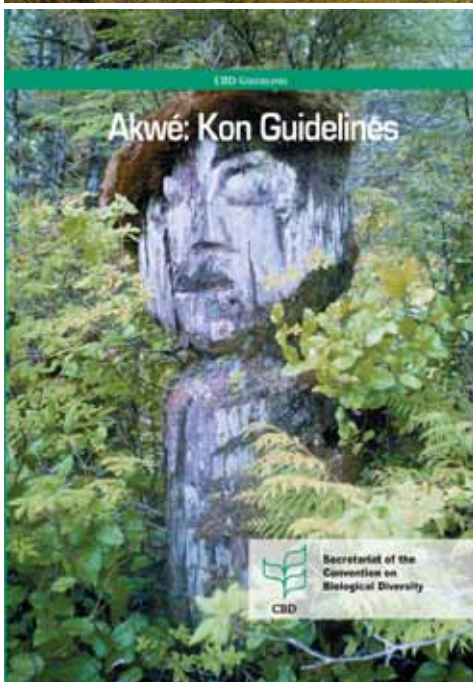

Översättning:

Akwé:Kon – frivilliga riktlinjer

för genomförande av kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivningar av projekt som är tänkta att ske på, eller sannolikt kommer att påverka, heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av urfolks- eller lokala samhällen

NAPTEK
traditionell kunskap
och biologisk mångfald

Framtagna inom FN:s Konvention
om biologisk mångfald

Tunón, Håkan (red.) 2011. *Översättning: Akwé: Kon – frivilliga riktlinjer*. CBM:s skriftserie 50. Naptek, Centrum för biologisk mångfald, Uppsala.

Denna översättning är genomförd inom arbetet med Naptek (Nationellt program för lokal och traditionell kunskap relaterad till bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald) vid Centrum för biologisk mångfald. Översättningen är gjord av Lovisa Sandström, Per Lundberg, Marie Kvarnström och Håkan Tunón. Den har även kommenterats av Mattias Iwarsson.

Originalversionen till Akwé: kon-riktlinjerna finns på Konventionen om biologisk mångfalds hemsida: <http://www.cbd.int/doc/publications/akwe-brochure-en.pdf>

Vi har i detta dokument efter moget övervägande valt att översätta ”indigenous and local communities” till ”urfolks- och lokala samhällen”. I den officiella svenska översättningen av Konventionen om biologisk mångfald översätts det till ”ursprungliga och lokala samhällen”, men eftersom den engelska formuleringen (och diskussionerna inom konventionsarbetet) inte syftar på ”ursprungliga” rent generellt utan just specifikt på ”urfolk” och mer specifikt på ”urfolkssamhällen”. Vi har däremot valt att behålla ”lokala samhällen” och inte byta detta mot ”lokalsamhällen”, som är mer gängse i svenskt politiskt och administrativt språkbruk.

Artikel 8j lyder i svensk officiell översättning:

[Varje fördragsslutande part skall, så vitt möjligt och om så är lämpligt ...] respektera, bevara och bibehålla kunskaper, innovationer och sedvänjor hos ursprungliga och lokala samhällen med traditionella livssätt som är relevanta för bevarandet och det hållbara nyttjandet av biologisk mångfald, och främja en bredare tillämpning av dessa, med godkännande och deltagande av innehavarna av sådana kunskaper, innovationer och sedvänjor, samt främja rättvis fördelning av nyttan som uppkommer vid utnyttjandet av sådana kunskaper, innovationer och sedvänjor.

Termen ”urfolks- och lokala samhällen” ska därför alltid uttydas ”urfolks- och lokala samhällen med traditionella livssätt som är relevanta för bevarandet och det hållbara nyttjandet av biologisk mångfald”.

© Naptek, Centrum för biologisk mångfald 2011. Uppsala.
CBM:s skriftserie 50.

Foto omslagsbilder: Håkan Tunón (Utsikt upp mot Stora Sjöfallet från Saltoluokta, nedströms från Suorvamagasinet, fiskeläget i Bönan utanför Gävle, CBD-sekretariatets broschyr över Akwé: Kon [foto: Evan Lovell] och vattenkraftverket Akkats utanför Jokkmokk)

Layout: Håkan Tunón utifrån en mall av Oloph Demker

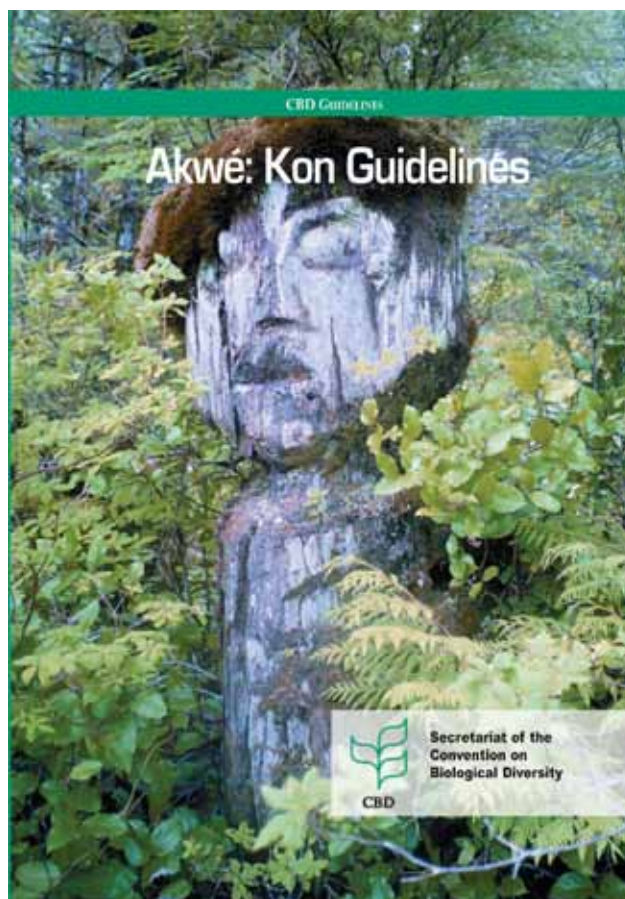
Tryck: Danagårds LiTHO AB 2011

ISBN: 978-91-89232-62-4

ISSN: 1403-6568

Akwé: Kon

Frivilliga riktlinjer för genomförande av kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivningar av projekt som är tänkta att ske på, eller sannolikt kommer att påverka, heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av urfolks- eller lokala samhällen

Sekretariatet för
konventionen om
biologisk mångfald
CBD

Förord

Världssamfundet har erkänt att många urfolks- och lokala samhällen av tradition har ett starkt beroende av biologiska resurser, vilket exempelvis tydligt framgår i inledningen till Konventionen om biologisk mångfald. Det finns också ett brett erkännande av att traditionell kunskap kan bidra till både bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald – två av konventionens huvudmål – och behovet av att försäkra oss om att fördelarna som uppkommer vid användandet av traditionell kunskap fördelas rättvist. Av det skälet åtog sig konventionens parter, i artikel 8j, att respektera, bevara och bibehålla traditionell kunskap relevant för bevarandet och hållbart nyttjande av biologisk mångfald, samt att främja dess bredare tillämpning¹.

Merparten av våra urfolks- och lokala samhällen finns också i de områden där huvuddelen av världens genetiska resurser förekommer. De har nyttjat biologisk mångfald på ett hållbart sätt i tusentals år och deras kulturer och kunskap är djupt rotad i den miljö de lever i. Projekt som avses äga rum på mark och i vatten som ursprungligen bebos av urfolks- och lokala samhällen är därför en källa till oro hos dessa samhällen. På grund av den potentiellt långvariga negativa påverkan på deras levebröd och traditionella kunskap som sådana projekt kan ha.

För att möta denna oro beslutade konventionens parter att, som en del av arbetsprogrammet för artikel 8j, i samarbete med urfolks- och lokala samhällen utveckla, riktlinjer för genomförandet av kulturell-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivningar som rör den typen av exploateringar och projekt. Baserat på rekommendationer gjorda av den öppna arbetsgruppen för artikel 8j och relaterade åtaganden, antog parterna på den sjunde partskonferensen Akwé: Kon – frivilliga riktlinjer för genomförande av kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivningar av projekt som är tänkta att ske på, eller sannolikt kommer att påverka, heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av urfolks- eller lokala samhällen. Man förutsätter att de procedurer och metoder för konsekvensbeskrivningar som finns beskrivna i de frivilliga riktlinjerna kan komma att spela en nyckelroll i att ge information om kulturella, miljömässiga och sociala konsekvenser av föreslagna projekt och på så vis hjälpa till att förhindra skadlig påverkan på de berörda urfolks- och lokala samhällenas levebröd.

De frivilliga riktlinjerna namngavs efter en Mohawk-term som betyder ”allt i skapelsen” för att framhäva den holistiska naturen hos detta redskap. Riktlinjerna är verkligen avsedda att ge ett gemensamt ramverk för att säkerställa ett fullt deltagande av urfolks- och lokala samhällen i bedömningen av kulturella, miljömässiga och sociala konsekvenser av föreslagna projekt. Vidare ska riktlinjerna ge vägledning i hur traditionell kunskap, innovationer och tillämpningar bör inkluderas i processerna för konsekvensbeskrivningarna och främja användandet av lämpligt anpassad teknologi.

Akwé: Kon-frivilliga riktlinjer är ett konkret redskap i linje med det fokus som konventionsparterna nu satt upp, att nå praktiska resultat genom att identifiera och uppnå mätbara mål med visionen om att, till år 2010, uppnå en betydande minskning av de nuvarande förlusterna av biologisk mångfald. Den fastställdes i Konventionens strategiska plan och antogs på världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg år 2002. Eftersom urfolks- och lokala samhällen är väktare av en betydelsefull del av vår planets landlevande biodiversitet kan införandet av de frivilliga riktlinjerna bidra till att uppnå 2010-målet om en betydande minskning av den pågående artutrotningen.

Jag anmodar alla berörda att använda sig av dessa frivilliga riktlinjer, tillsammans med riktlinjerna för att införliva biodiversitetsrelaterade frågor i lagstiftningen för miljökonsekvensbeskrivningar och/eller i strategiska miljöbedömningar, vilka antogs av partsmötet på dess sjätte möte. Jag ber er också att dela med er till oss andra av era erfarenheter av användandet av de frivilliga riktlinjerna samt ge förslag på hur de kan förbättras.

Hamdallah Zedan
Exekutiv sekreterare
Konventionen om biologisk mångfald

¹ Svensk officiell översättning av CBD:s artikel 8j: *respektera, bevara och bibehålla kunskaper, innovationer och sedvänjor hos ursprungliga och lokala samhällen med traditionella livsätt som är relevanta för bevarandet och det hållbara nyttjandet av biologisk mångfald, och främja en bredare tillämpning av dessa, med godkännande och deltagande av innehavarna av sådana kunskaper, innovationer och sedvänjor, samt främja rättvis fördelning av nyttan som uppkommer vid utnyttjandet av sådana kunskaper, innovationer och sedvänjor.*

Inledning

Akwé: Kon – frivilliga riktlinjer för genomförande av kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivningar av projekt som är tänkta att ske på, eller sannolikt kommer att påverka, heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av urfolks- eller lokala samhällen, utvecklades för att bidra till att genomföra arbetsuppgift 9 i arbetsprogrammet för artikel 8j och relaterade frågor, som antogs av partskonferensen i konventionen om biologisk mångfald på det femte mötet maj år 2000. Arbetsprogrammet antogs efter rekommendationer från arbetsgruppen för artikel 8j och relaterade frågor, som etablerades vid det fjärde partsmötet år 1998.

Arbetsprogrammet för genomförande av artikel 8j och relaterade frågor är huvudredskapet som parterna till konventionen om biologisk mångfald har antagit för att uppnå sina åtaganden i artikel 8j att respektera, bevara och bibehålla kunskaper, innovationer och sedvänjor hos urfolks- och lokala samhällen med traditionella livssätt som är relevanta för bevarandet och det hållbara nyttjandet av biologisk mångfald och främja en bredare tillämpning av dessa, med godkännande och deltagande av innehavarna av sådana kunskaper, innovationer och sedvänjor, samt främja rättvis fördelning av nyttan som uppkommer vid utnyttjandet av traditionell kunskap. Andra betydande beståndsdelar i arbetsprogrammet inkluderar: mekanismer för deltagande av representanter för urfolks- och lokala samhällen, status och trender för lokal och traditionell kunskap, en rättvis fördelning av vinster, juridiska aspekter samt element för uppföljning som riktlinjerna är en del av.

Akwé: Kon frivilliga riktlinjer är avsedda att ge vägledning för konventionens parter och regeringar i införlivandet av kulturella, miljömässiga och sociala hänsynstaganden av urfolks- och lokala samhällen i nya eller befintliga processer för konsekvensbeskrivningar. De bör tillämpas i samverkan med riktlinjerna för införlivandet i lagstiftningen av och/eller i behandlandet av biodiversitetsrelaterade frågor i miljökonsekvensbeskrivningar och i strategiska miljöbedömningar, antagna av partskonferensen i beslutet VI/7 A och som ingår i bilagan till det beslutet.

Konventionens parter och regeringar uppmanas att nyttja de frivilliga riktlinjerna när projekt planeras på, eller sannolikt kommer att påverka, heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av ursprungliga eller lokala samhällen. Likaså uppmanas internationella finans- och utvecklingsaktörer att ha i åtanke behovet av att införliva och implementera riktlinjerna inom ramverket av bilaterala och multilaterala samarbeten och att tillhandahålla lämpliga medel för att förebygga och mildra negativ påverkan och riskfaktorer av föreslagna projekts och policys. De frivilliga riktlinjerna bör anpassas till varje projekts specifika omständigheter.

Tillämpningen av Akwé: Kons frivilliga riktlinjer har potentialen att väsentligt bidra till att uppnå målsättningarna för Konventionen om biologisk mångfalds vad gäller respekt för traditionell kunskap som de är fastställda i artikel 8j och relaterade frågor.

Akwé: Kon^{2*}

Frivilliga riktlinjer för genomförande av kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivningar av projekt som är tänkta att ske på, eller sannolikt kommer att påverka, heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av urfolks- eller lokala samhällen

I. SYFTE OCH ANGREPPSSÄTT

1. Dessa riktlinjer är frivilliga och avsedda att fungera som vägledning för konventionens parter och regeringar att i enlighet med deras nationella lagstiftning utveckla och genomföra konsekvensbeskrivningar. Riktlinjerna bör tillämpas när projekt planeras äga rum på, eller sannolikt kommer att påverka, heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av urfolks- och lokala samhällen.
2. Syftet med dessa riktlinjer är att tillhandahålla generella råd angående införlivandet av kulturell, miljömässig, inklusive biodiversitetsrelaterade, och social hänsyn till urfolks- och lokala samhällen i nya eller befintliga procedurer för att genomföra konsekvensbeskrivningar. Det noteras också att det kan finnas befintliga procedurer som på olika sätt redan innefattar sådana överväganden. Riktlinjerna bör tillämpas i samband med att biodiversitetsrelaterade frågor införlivas i lagstiftningen för miljökonsekvensbeskrivning och/eller i strategiskt miljöbedömning, i enlighet med partskonferensen i beslut VI/7 A, paragraf 1 och i bilagan till det beslutet.
3. Mer specifikt är målet med dessa riktlinjer att skapa ett gemensamt ramverk där regeringar, urfolks- och lokala samhällen, beslutsfattare och projektägare kan:
 - (a) Stödja ett fullt och effektivt deltagande av urfolks- och lokala samhällen i genomförandet av behovsbedömning, avgränsnings- och projektplanering;
 - (b) Lämpligen ta i beräkning urfolks- och lokala samhällens kulturella, miljömässiga och sociala behov, med särskilt fokus på kvinnor, vilka ofta berörs av en oproportionerligt stor andel av negativa konsekvenser av projekt;
 - (c) Ta hänsyn till traditionell kunskap, innovationer och sedvänjor hos urfolks- och lokala samhällen i processer för genomförandet av miljö-, social- och kulturkonsekvensbeskrivning, med lämplig hänsyn tagen till ägandet av och behovet av skydd av traditionell kunskap, innovationer och sedvänjor;
 - (d) Främja användandet av lämplig teknologi;
 - (e) Identifiera och vidta lämpliga åtgärder för att förebygga eller minimera all negativ påverkan av föreslagna projekt;
 - (f) Ta hänsyn till de kulturella, miljömässiga och sociala aspekternas inbördes förhållanden.
4. Riktlinjerna utgår från att projekt varierar oerhört i karaktär, skala och komplexitet med avseende sådana aspekter som deras omfattning, storlek och varaktighet, strategisk och ekonomisk betydelse och karaktären av påverkan. Riktlinjerna bör därför anpassas för att passa de rådande omständigheterna för varje projekt. Enskilda länder kan omdefiniera stegen i den

² * Uttalas "agway-goo", en holistisk Mohawk-term med betydelsen "allt i skapelsen" från samhället Kahnawake som ligger nära Montreal där dessa riktlinjer utarbetades.

beskrivna processen för kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivningar för att anpassa den till egna krav, med hänsyn till urfolks- och lokala samhällenas behov och angelägenheter, och till nationell lagstiftning samt det befintliga administrativa och policymässiga ramverket. Därvid bör man ha i åtanke att ingenting i dessa riktlinjer ska leda till negativ påverkan på biodiversiteten eller levebrödet för andra samhällen samt att de genomförs i enlighet med internationell lagstiftning samt andra internationella åtaganden.

5. Rutiner för kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivningar ska hänvisa till annan relevant nationell lagstiftning, bestämmelser, riktlinjer samt internationella multilaterala miljömässiga överenskommelser och protokoll vilka har blivit ratificerade av nationen och som har börjat gälla. Detta ska ske för att ingenting i dessa riktlinjer på något sätt negativt ska påverka biodiversitet eller levebröd för andra lokala samhällen och att de ska genomföras på ett sådant sätt att de är i samklang med internationell lagstiftning samt med andra internationella åtaganden.

II. ANVÄNDNING AV TERMER

6. För riktlinjernas syfte:

- (a) *Kulturkonsekvensbeskrivning* – är en process för att utvärdera den sannolika påverkan av ett föreslaget projekt på livssättet hos en särskild grupp av människor eller ett samhälle, som ska genomföras med fullt deltagande av denna grupp eller det lokala samhället och om möjligt även av gruppen eller det lokala samhället. En kulturkonsekvensbeskrivning fokuserar normalt på den påverkan, både positiv och negativ, av ett föreslaget projekt som exempelvis kan påverka värden, trossystem, sedvänjor och sedvanerätt, språk, ekonomi, relationen till den omgivande miljön och enskilda arter, social organisation samt traditioner hos det berörda samhället;
- (b) *konsekvensbeskrivning av kulturarv* – är en process för att utvärdera den sannolika påverkan, både positiv och negativ, av ett föreslaget projekt på de fysiska lämningarna av ett samhälles kulturarv, inklusive platser, strukturer och lämningar av arkeologiskt, arkitektoniskt, historiskt, religiöst, andligt, kulturellt, ekologiskt eller estetiskt värde eller betydelse;
- (c) *Sedvanerätt* – lagar bestående av sedvänjor accepterade som lagliga krav eller obligatoriska förvaltningsregler; sedvänjor och föreställningar vilka utgör en så vital och ursprunglig del av ett socialt och ekonomiskt system att de kan betraktas som lagar³;
- (d) *Miljökonsekvensbeskrivning* – är en process som utvärderar den sannolika miljöpåverkan av ett föreslaget projekt och som föreslår lämpliga förebyggande åtgärder, samt beaktar socioekonomisk och kulturell påverkan och påverkan på folkhälsan samt deras inbördes förhållanden, både positiva och negativa;
- (e) *Helig plats* – kan relatera till en plats, ett objekt, en struktur, ett område eller ett naturligt kännemärke eller område som av den nationella regeringen eller ett urfolksamhälle bedöms vara av särskild vikt i enlighet med ett urfolks- eller lokalt samhälles sedvänjor rörande dess religiösa och/eller andliga betydelse;
- (f) *Social konsekvensbeskrivning* – är en process för att utvärdera den sannolika påverkan, både positiv och negativ, av ett föreslaget projekt som kan inverka på rättigheterna – med dess ekonomiska, sociala, kulturella, samhälleliga och politiska dimensioner – såväl som välmående, vitalitet och livskraft hos ett påverkat lokalt samhälle. Det vill säga, ett samhälles livskvalitet mätt i termer av olika socioekonomiska indikatorer, såsom fördelningen av inkomst, fysisk och social integritet och skydd av individer och samhällen, anställningsnivå och -möjligheter, hälsa och välfärd, utbildning samt tillgång till bostäder, och standarden av, boendeförhållanden, infrastruktur och service.

³ Se definition i *Black Law Dictionary* (7:e upplagan), 2000.

- (g) *Strategisk miljöbedömning* – är en process som utvärderar den sannolika miljöpåverkan av tänkta policys, planer eller program för att säkerställa att dessa är till fullo inkluderade och i ett tidigt skede är beaktade i beslutsprocessen, tillsammans med ekonomiska, sociala och kulturella överväganden⁴;
- (h) Traditionell kunskap – relaterar till traditionella kunskaper, innovationer och sedvänjor hos urfolks- och lokala samhällen med traditionella livssätt som är relevanta för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald.

III. RUTINER ATT BEAKTA

7. Med beaktande av att de aktörer som är involverade i bedömningsprocessen kan inkludera förslagsställaren för projektet, en eller flera myndigheter, urfolks- och lokala samhällen, intressenter samt tekniska experter som leder bedömningen; vidare konstaterande att det är önskvärt att man tar hänsyn till kulturella, miljömässiga och sociala aspekter inom en bedömningsprocess, och med hänsyn till de grundläggande komponenterna i en miljökonsekvensanalys som beskrivs i riktlinjerna kring införlivandet av biodiversitetsrelaterade frågor i lagstiftningen och/eller processen rörande miljökonsekvensbeskrivning och i den strategiska miljöbedömningen; därför bör en integrerad bedömning involvera följande steg:
 - (a) *Förberedelsefas*:
 - i. Behovsbedömning;
 - ii. Avgränsning;
 - (b) *Huvudfas*:
 - i. Utvärdering och analys av påverkan;
 - ii. Beaktande av förebyggande åtgärder (inklusive att inte fortsätta med projektet, sökande av alternativ som undviker påverkan, inkluderandet av säkerhetsåtgärder vid utformningen av projektet, eller erbjudande av kompensation – monetär och/eller icke-monetär – för negativ påverkan)
 - (c) *Rapporterings- och beslutsfattandefas*:
 - i. Rapportering av konsekvensbeskrivningen
 - ii. Översiktlig granskning av konsekvensbeskrivningen
 - iii. Beslutsfattande, samt
 - iv. Utveckling av skötsel- och övervakningsplaner, inklusive roller och ansvarsfördelning, alternativa förslag och krav på förebyggande åtgärder och villkor
 - (d) *Utvärdering och revision*: Övervakning och miljömässig revision.
8. Som en del i de ovan beskrivna faserna, kan följande steg också beaktas när en konsekvensbeskrivning genomförs för ett projekt som är tänkt att ske på, eller sannolikt kommer att påverka, heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av urfolks- och lokala samhällen:
 - (a) Tillkännagivande och konsultation med allmänheten av förslagsställaren för det föreslagna projektet;
 - (b) Identifiering av urfolks- och lokala samhällen samt relevanta intressenter som sannolikt kan komma att beröras av det föreslagna projektet;
 - (c) Etablerandet av effektiva mekanismer för urfolks- och lokala samhällens deltagande i konsekvensbeskrivningsprocessen, inkluderande kvinnor, ungdomar, äldre och andra sårbara grupper;

⁴ Term härledd från definitionen i paragraf 1(b) i riktlinjerna för införlivande av frågor relaterade till biodiversitet i lagstiftningen för miljökonsekvensbeskrivningar och/eller processer och i strategiska miljöbedömningar innefattad i bilagan till beslut VI/7 A.

- (d) Etablering av en överenskommen process för att registrera perspektiv och synpunkter från medlemmar av urfolks- och lokala samhällen vilkas intressen sannolikt kommer att påverkas av det planerade projektet;
 - (e) Etablering av en process varmed urfolks- och lokala samhällen kan ha möjligheten att acceptera eller förkasta ett föreslaget projekt som kan ha inverkan på deras samhälle;
 - (f) Identifiering och tillhandahållande av tillräckliga mänskliga, finansiella, tekniska och rättsliga resurser för att urfolks- och det lokala samhället ska kunna delta effektivt i alla faser av konsekvensbeskrivningsprocessen;
 - (g) Etablering av en miljöskötsel- eller övervakningsplan (*environmental management or monitoring plan*, EMP), inkluderande bered-skapsplaner rörande eventuell negativ kulturell, miljömässig och social påverkan av det planerade projektet;
 - (h) Identifiering av aktörernas ålagda ansvar, gottgörelse, försäkring och kompensation;
 - (i) När så är lämpligt även en sammanfattning av de avtal eller handlingsplaner som rör ömsesidigt överenskomna villkor mellan projektägaren och det drabbade urfolks- och lokala samhället, för att genomföra åtgärder i syfte att förhindra eller mildra all form av negativ påverkan från den föreslagna verksamheten;
 - (j) Etablering av en gransknings- och överklagandeprocess.
9. Medan fokus på miljö-, kultur- och socialkonsekvensbeskrivningar av nödvändighet är olika, kan det emellertid antas att stegen för att genomföra dessa tre typer av bedömningar huvudsakligen kommer att bli samma. I de fall där projektet är småskaligt och lokalt initierat kan det emellertid vara möjligt att utelämna vissa av dessa steg.

*A. Tillkännagivande och konsultering med allmänheten av
förslagsställaren om det föreslagna projektet*

10. Förespråkarna för ett projektförslag eller den ansvariga myndigheten bör inleda en process för tillkännagivande och offentligt samråd kring syftet med projektet. Ett sådant tillkännagivande bör använda sig av alla allmänna informationskanaler (skriftliga, elektroniska och personliga media, inräknat dagstidningar, radio, television, e-post, möten för allmänheten, etc.), ta i beaktande omständigheterna för avlägsna eller isolerade och i stor utsträckning icke läs- och skrivkunniga samhällen, och försäkra sig om att ett sådant tillkännagivande och konsultation äger rum på det/de språk som talas i det berörda samhället och regionen. Sådant tillkännagivande bör klart identifiera projektägaren, innehålla en kortfattad summering av förslaget, och vilka platser och samhällen som troligen kommer att påverkas, förväntad påverkan (om någon) på bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald, liksom möjlig kulturell och social påverkan, arrangemang för samråd med allmänheten, kontaktuppgifter, viktiga datum i projektets planering, inklusive de angående konsekvensbeskrivningsprocedurer, och identifiera förpliktelser inom nationella och subnationella lagar, likasom lokala, regionala och internationella överenskommelser.
11. Projektförslaget och konsekvensbeskrivningen bör göras tillgänglig för organisationer som representerar påverkade urfolks- och lokala samhällen och relevanta intressenter i syfte att möjliggöra offentlig granskning och konsultation. Det bör inkludera alla relevanta detaljer om det föreslagna projektet. Tillkännagivande och konsultation med allmänheten om den föreslagna projektet bör lämna tillräckligt med tid för urfolks- och lokala samhällen så att de kan bereda sitt svar. Möjlighet att presentera sitt svar bör också medges för ett fullständigt och rättvist övervägande av projektägaren.

B. Identifiering av urfolks- och lokala samhällen och intressenter som sannolikt kan komma att beröras av det föreslagna projektet

12. I samband med alla projekt som avses ske på, eller sannolikt kommer att påverka heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av dem, bör urfolks- och lokala samhällen inbjudas att delta i och ges full respekt i alla delar av bedömnings- och utvecklingsprocessen, inklusive planering och genomförande.
13. Det bör finnas en formell process för att identifiera och engagera representanter för urfolks- och lokala samhällen, experter och organisationer, och relevanta intressenter, inklusive lokala och öppna samråd. När väl alla parterna har blivit identifierade är det lämpligt att en kommitté med ombud för parterna formellt instiftas och att dess mandat definieras att vara rådgivande i konsekvensbeskrivningsprocesserna, särskilt i samband med behovsbedömnings- och avgränsningsfaser och för inrättandet olika miljöskötsel- och övervakningsplaner, liksom kulturella och sociala beredskapsplaner. Vid inrättandet av denna kommitté bör särskild hänsyn tas för att försäkra sig om en tillräcklig representation av urfolks- och lokala samhällen.

C. Inrättandet av mekanismer för deltagandet av urfolks- och lokala samhällen

14. Berörda urfolks- och lokala samhällen bör inbjudas delta hos alla organ som är utsedda att ge råd i behovsbedömnings- och avgränsningsfasen eller de bör bli konsulterade i konsekvensbeskrivningsprocessen för ett givet projekt och bör involveras vid utarbetandet av direktiven, med hänsyn till nationell lagstiftning, inför genomförandet av konsekvensbeskrivningen. Behovsbedömnings- och avgränsningsfaserna bör också ta i beaktande eventuella samhällsutvecklingsplaner och verktyg för strategiska miljöbedömningar formulerade av det samhälle som påverkas.
15. Vid sidan av representation i de organ som anlitas för att ge råd i övriga faser av konsekvensbeskrivningsprocessen bör fullständigt och effektivt deltagande och engagemang av de berörda urfolks- och lokala samhällena beaktas genom tillämpning av modeller för samhällsdeltagande under genomförandet, såväl som beslutsfattandet, av konsekvensbeskrivningen. Projektägaren bör även erbjuda regelbunden återkoppling till den berörda allmänheten under samtliga faser av konsekvensbeskrivnings- och utvecklingsprocessen.
16. I syfte att underlätta engagemanget och deltagandet för berörda urfolks- och lokala samhällen bör lokala experter utses och deras kunskaper erkännas och tas tillvara så tidigt som möjligt.

D. Inrättande av en överenskommen process för att dokumentera åsikter och farhågor från medlemmarna av urfolks- eller lokala samhällen vars intressen sannolikt kommer att påverkas av det föreslagna projektet

17. Projektägaren och medlemmar av det berörda urfolks- eller lokala samhället bör inrätta en process där lokalsamhällets åsikter och farhågor registreras på ett korrekt sätt i de fall då samhällsmedlemmar kanske inte har möjlighet att delta i möten ordnade för allmänheten t.ex. på grund av lokalsamhällets avlägsenhet eller nedsatt hälsa. Även om skrivna utlåtanden är att föredra kan även samhällsmedlemmarnas åsikter, med det berörda samhällets samtycke, spelas in på video eller ljudband eller på något annat lämpligt sätt.

E. Identifiering och tillhandahållande av tillräckliga mänskliga, finansiella, tekniska och rättsliga resurser för ett effektivt deltagande av urfolks- och lokala samhällen i alla faser av konsekvensbeskrivningsprocessen

18. Staten bör tidigt identifiera berörda urfolks- och lokala samhällen och om så medges tillhandahålla nödvändiga mänskliga, finansiella, tekniska och rättsliga resurser, särskilt till urfolks- och lokala samhällen i syfte att stötta lokal expertis från dessa samhällen. Detta kommer att underlätta ett effektivt deltagande från urfolks- och lokala samhällen under konsekvensbeskrivningsprocessen. I allmänhet gäller att ju större projekt som föreslås desto mer vittspridda blir den potentiella påverkan och således blir också behoven för support och kapacitetsuppbyggnad större.

F. Etablering av en miljöskötsel- eller övervakningsplan inkluderande beredskapsplaner avseende möjliga ogynnsamma kulturell, miljömässig och social påverkan av det tänkta projektet

19. För att kunna maximera nyttan och minimera negativ påverkan är det nödvändigt i de flesta fall att etablera en miljöskötsel- eller miljöövervakningsplan som ett ramverk inom vilket projektet kan äga rum. Utformning av en miljöskötsel- eller övervakningsplan bör styras av det berörda lokalsamhällets utvecklingsplan och/eller åtgärder för strategisk miljöbedömning, i de fall en sådan plan existerar, och bör även inkludera beredskapsplaner för eventuell negativ kulturell och social påverkan.

G. Identifiering av aktörer ansvariga för skadeståndsskyldighet, återställande, försäkring och kompensation

20. För att kunna bibehålla hälsa, välmående och säkerhet hos urfolks- och lokala samhällen och de ekosystemen som försörjer dem, och, så långt det är möjligt, för att förebygga negativ kulturell, miljömässig och social påverkan till följd av föreslagna projekt, bör de aktörer som bär ansvaret för skadeståndsskyldighet, återställande, försäkring och kompensation pekas ut tydligt.

H. Slutsats av överenskommelser eller aktionsplaner mellan projektägaren och de berörda urfolks- eller lokala samhällena på gemensamt överenskomna villkor

21. För att skydda intressena hos berörda urfolks- och lokala samhällen kan en överenskommelse förhandlas fram mellan det berörda samhället och förslagsställaren till projektet. Villkoren för en sådan överenskommelse, med hänsyn till nationell lagstiftning och bestämmelser, kan komma att omfatta de procedurmässiga aspekterna av konsekvensbeskrivningen, inklusive valet av ett nollalternativ, och lägga fram rättigheter, skyldigheter och ansvarstagande för samtliga parter och även fokusera på åtgärder för att förebygga eller mildra den ämnade projektets negativa inverkan.

I. Etablering av en prövo- och appelleringsprocess

22. Parterna skall, om så inte redan gjorts, sträva efter att säkerställa de berörda urfolks- och lokala samhällenas fulla deltagande, i enlighet med nationell lagstiftning, i den beslutsfattande processen för alla projektförslag, inklusive prövo- och appelleringsprocessen. Därvid bör man beakta metoder för medling och konfliktlösning som kan inkludera traditionella metoder.

IV. Integration av kulturell, miljömässig och social konsekvensbeskrivning som en gemensam process

23. Med tanke på den unika relationen som urfolks- och lokala samhällen har till den omgivande miljön ger dessa riktlinjer möjlighet till integrering av kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivning som en gemensam process. Genomförandet av konsekvensbeskrivningar bör uppfylla kraven i konventionen om biologisk mångfald som de framställs i artiklarna 14 och 8j och ta i beaktande de generella principer som inleder arbetsprogrammet i artikel 8j och därtill hörande bestämmelser. Riktlinjerna bör beakta arbetet för att integrera biodiversitetsfrågor i miljökonsekvensbeskrivningar och strategisk miljökonsekvensbedömning i enlighet med artikel 14 i konventionen och särskilt uppmärksamma införlivandet av kulturella och sociala överväganden inom all tänkbar lagstiftning eller policy rörande miljökonsekvensbeskrivningar.

A. Kulturkonsekvensbeskrivning

24. Genom processen att upprätta kulturkonsekvensbeskrivningar, och särskilt under behovsbedömnings- och avgränsningsfaserna, bör man identifiera frågor som är av särskild kulturell betydelse, såsom kulturarv, religion, tro och heliga läror, sedvänjor, former av social organisation, system för naturresursanvändning, inräknat mönster för markanvändning, platser av kulturell betydelse, ekonomisk värdering av kulturresurser, heliga platser, ceremonier, språk, sedvanerättsliga system och politiska strukturer, roller och seder. Möjlig påverkan på alla aspekter av kultur, inräknat heliga platser, bör därför tas i beräkning när man tar fram en kulturkonsekvensbeskrivning.
25. Konsekvensbeskrivning av kulturarv handlar om ett förslaget projekts troliga påverkan på fysiska lämningar av ett samhälles kulturarv och är ofta berörd av kulturminneslagar. En konsekvensbeskrivning av kulturellt arv kommer beroende på omständigheterna att behöva ta internationella, nationella och lokala kulturarvsvärden i beaktning.
26. I händelse av att platser eller objekt av potentiell betydelse för kulturarvet uppdagas i markarbeten i anslutning till ett projekt, bör alla aktiviteter i och omkring området för upptäckten upphöra fram till dess att en ordentlig arkeologisk eller kulturarvsmässig bedömning har genomförts.
27. Vid bestämning av kulturkonsekvensbeskrivningens inriktning bör man ha följande i åtanke:
- (a) Möjlig påverkan på fortsatt sedvanebruk av biologiska resurser;
 - (b) Möjlig påverkan för respekt, bevarande, skydd och bibehållande av traditionell kunskap, innovationer och sedvänjor;
 - (c) Etiketterregler;
 - (d) Möjlig påverkan på heliga platser och associerade ritualer eller ceremoniella aktiviteter;
 - (e) Respekt för behovet av kulturell integritet; och
 - (f) Möjlig påverkan på praktiserandet av sedvanerätt.

1. Möjlig påverkan på fortsatt sedvanebruk av biologiska resurser

28. Bedömningen bör helt och fullt ta sedvanebruk av biologiska resurser i enlighet med konventionens krav i beaktande, särskilt i relation till artikel 10c, eftersom minskningen av genetisk mångfald bibehållen och främjad av sådant sedvanebruk kan leda till en förlust av associerad traditionell kunskap, innovationer och sedvänjor.

2. Möjlig påverkan på respekt, bevarande, skydd och bibehållande av traditionell kunskap, innovationer och sedvänjor

29. Som en del av genomförandet av kulturkonsekvensbeskrivningar ska man ta tillräcklig hänsyn till innehavarna av traditionella kunskaper, innovationer och sedvänjor och kunskaperna i sig själva. Sedvanerätt som styr ägande, tillgång, kontroll, användande och spridning av traditionell kunskap, innovationer och sedvänjor bör respekteras. Föreskrifter rörande urfolks- och lokala samhällen bör följas med hänsyn till offentliggörande av hemlig och/eller helig kunskap, inklusive de som kan involvera offentliga förhör och rättsliga processer i domstolar. I händelse av avslöjandet av hemlig och/eller helig kunskap, bör i förväg avgivet informerat medgivande och lämpliga skyddsåtgärder garanteras.

3. Föreskrifter

30. Som en del i möjliga överenskommelser eller handlingsplaner som ska ingå av projektets förslagsställare och berörda samhällen kan föreskrifter utarbetas i syfte att underlätta ett korrekt uppförande i samband med verksamheten och av personal knuten till den, på heliga platser och på vatten- och markområden ursprungligt bebodda eller nyttjade av urfolks- och lokala samhällen. Specifika föreskrifter kan behöva utvecklas för särskilda typer av projekt (t.ex. äventyrsturism, gruvverksamhet) och kan behöva ta i beaktande behovet av verksamheten övervakas vid besök hos lokala samhällen, specifika platser eller när den inkluderar medlemmar ur urfolks- och lokala samhällen. Föreskrifter bör respektera bestämmelser som redan existerar i enlighet med nationella, subnationella eller lokala självstyrelsebestämmelser.

4. Möjlig påverkan på heliga platser och associerade ritualer eller ceremoniella aktiviteter

31. När projekt är avsedda att genomföras på eller sannolikt kommer att påverka heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av urfolks- och lokala samhällen, bör personal som är kopplad till sådan verksamhet förstå att heliga platser och områden eller platser av annan kulturell betydelse kan ha viktig koppling till bevarandet och det hållbara nyttjandet av biologisk mångfald, och, i vidare mening, vidmakthållandet av de naturresurser som dessa samhällen är beroende av för sitt välbefinnande.
32. Om det är nödvändigt för att kunna bedöma en föreslagen verksamhets potentiella påverkan på en helig plats, bör bedömningsprocessen även inkludera valet av en alternativ plats för verksamheten i konsultation med platsens tillsyningsmän och det berörda samhället som helhet. Om en helig plats kan komma att påverkas av en föreslagen verksamhet och om platsen saknar rättsligt skydd kan berörda urfolks- och lokala samhällen vilja upprätta föreskrifter för den berörda platsen utifrån den föreslagna verksamheten.

5. Respekt för behovet av kulturell integritet

33. Projektägarna och personal knuten till projektet ska respektera urfolks- och lokala samhällens kulturella känslighet och behov av avskildhet, speciellt med hänsyn till viktiga ritualer och ceremonier, som är associerade med övergångar mellan olika livsstadier och döden. De bör vidare försäkra sig om att deras aktiviteter inte inkräktar på sådana samhällens dagliga rutiner och annan verksamhet.

6. Möjlig inverkan på praktiserandet av sedvanerätt

34. Förslag till projekt bör granskas utifrån deras potentiella påverkan på det berörda samhällets sedvanerätt. Om ett projekt kräver en introduktion av utomstående arbetskraft eller förändringar i ett lokalt hävdvunnet system (t.ex. angående nyttjanderätt till mark, resursfördelning och förmåner) kan det resultera i konflikter. Det kan därför bli nödvändigt att kodifiera vissa delar av sedvanerätten, klargöra rättskipningsärenden och förhandla fram sätt att minimera överträdelser av lokala lagar.

B. Miljökonsekvensbeskrivningar

35. Vid hanteringen av de miljömässiga delarna av en konsekvensbeskrivning avseende ett projekt som är tänkt att ske på, eller sannolikt kommer att påverka, heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas urfolks- och lokala samhällen bör man även beakta de riktlinjer som inkluderar biodiversitetsrelaterade frågor i lagstiftningen för miljökonsekvensbeskrivning och/eller processen och i strategisk miljöbedömning. Den nationella lagstiftningen rörande miljökonsekvensbeskrivning och sådana processer bör respektera existerande nedärvda mark- och fördragsrättigheter såväl som juridiskt fastslagna rättigheter för urfolks- och lokala samhällen. Som processer kring informationsinsamling kan miljökonsekvensbeskrivningar bidra till att skydda urfolks- och lokala samhällens rättigheter genom att identifiera de särskilda aktiviteter, sedvänjor och föreställningar hos de påverkade urfolks- och lokala samhällena.
36. Den direkta påverkan av det föreslagna projektet på lokal biodiversitet på ekosystem-, art- och genetisk nivå bör bedömas, särskilt vad gäller påverkan på de komponenter av den biologiska mångfalden som berörda urfolks- eller lokala samhällen och deras medlemmar är beroende av för sitt levebröd, välbefinnande eller andra behov. Indirekt påverkan ska noggrant granskas och långsiktigt övervakas. Det tänkta projektet bör bli rigoröst bedömd med avseende på invasiva arter.

1. Baslinjestudier

37. För att effektivt kunna genomföra en miljökonsekvensbeskrivning för ett föreslaget projekt är det önskvärt att genomföra en baslinjestudie i nära samarbete med berörda urfolks- och lokala samhällen med syfte att förvissa sig om att de komponenter av biologisk mångfald som är av särskild betydelse för det berörda urfolks- eller lokala samhället inte påverkas. Detaljerad kunskap om biologiska resurser (ekosystem, arter och genetisk diversitet), inklusive skattning av dessa resurser, är essentiell för skyddet av såväl biodiversitet som kulturella värden. Sådana baslinjestudier bör exempelvis inkludera bedömning om huruvida de olika typer av habitat som kommer att påverkas av det planerade projektet finns representerade i redan befintliga naturreservat (under de nationella bevarandeprogrammen), och huruvida speciella odlade arter (och sorter) för föda och jordbruk, är representerade i *ex situ*-samlingar. Baslinjestudier ska inhämta information med avseende på:
 - a. Artinventering (inklusive identifiering av särskilda arter viktiga för det berörda urfolks- eller lokala samhället som livsmedel, medicin, bränsle, foder, byggnation, produktion av artefakter, beklädnad eller för religiösa och ceremoniella syften etc.);
 - b. Identifiering av hotade arter, sårbara arter etc. (om möjligt hänvisa till Internationella naturvårdsunionens (IUCN) rödlista, konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (CITES) samt nationella inventeringar);

- c. Identifiering av särskilt betydelsefulla habitat (som häcknings-/lekområden, områden med inhemsk vegetation, tillflyktsorter för djur inklusive buffertzoner och korridorer, habitat och färdleder för flyttande arter) och kritiska häckningstider för hotade och viktiga arter;
 - d. Identifiering av områden av särskild ekonomisk betydelse (såsom jakt- och fångstområden, fiskevatten, insamlingsområden, betesmarker, timmeravverkningsområden och andra skördeområden);
 - e. Identifiering av särskilt betydelsefulla fysiska karaktärsdrag och andra naturliga faktorer i landskapet, vilka bidrar till biodiversiteten och ekosystemen (t.ex. vattendrag, källor, sjöar, gruvor/stenbrott vilka tillgodoser lokala behov); och
 - f. Identifiering av platser av religiös, andlig, ceremoniell och helig betydelse (som t.ex. heliga lundar och symboliska platser relaterade till förfäderna).
38. Enligt princip 11 i ekosystemansatsen som godkändes av partsmötet i paragraf 1 av beslut V/6, bör traditionell kunskap, innovationer och sedvänjor betraktas som en viktig och nödvändig komponent av baslinjestudien, särskilt traditionell kunskap, innovationer och sedvänjor hos dem som har ett långt samexisterande med den mark där projektet är tänkt att ske. Traditionell kunskap, innovationer och sedvänjor kan härledas genom gamla fotografier, tidningsartiklar, kända historiska händelser, arkeologiska rapporter, antropologiska rapporter eller annan dokumentation i arkivsamlingar.

C. Socialkonsekvensbeskrivning

39. För att effektivt kunna genomföra en social konsekvensbeskrivning med hänsyn till ett urfolks- eller lokala samhällen som är, eller sannolikt kommer att bli, påverkat av ett föreslaget projekt bör man i behovsbedömnings- och avgränsningsfaserna beakta kön samt demografiska faktorer, boende och inkvartering, anställning, infrastruktur och tjänster, fördelning av inkomst och tillgångar, traditionella produktionssystem och produktionsmedel såväl som utbildningsbehov, tekniskt kunnande och olika finansiella faktorer.
40. Föreslagna projekt bör utvärderas i relation till påtagliga fördelar för sådana samhällen, såsom till skapande av icke-riskfyllda arbetstillfällen, livskraftiga intäkter från rimliga avgifter påförda verksamhetens förmånstagare, tillgång till marknader och diversifiering av inkomstmöjligheter. Utvärderingen av påverkan på traditionella ekonomier kan omfatta ekonomisk värdering av negativ social påverkan, t.ex. kriminalitet och sexuellt överförbara sjukdomar.
41. Projekt som involverar förändringar av traditionella metoder för livsmedelsproduktion eller involverar införandet av kommersiell odling och skörd av en viss vild art bör göra en bedömning av dessa förändringar eller introduceringar.
42. I sociala konsekvensbeskrivningar bör sociala utvecklingsindikatorer förenliga med urfolks- och lokala samhällets egna synsätt utvecklas och de bör inkludera genus- och generationsperspektiv, hälsa, säkerhet, säkerhetsaspekter avseende livsmedeltillgång och levebröd samt möjlig påverkan på social sammanhållning och mobilisering.
43. Vid fastställande av avgränsningen av en socialkonsekvensbeskrivning bör följande beaktas:
- (a) Baslinjestudier;
 - (b) Ekonomiska hänsynstaganden
 - (c) Möjlig påverkan på traditionella system för besittningsrätt av mark och annat nyttjande av naturresurser;
 - (d) Hänsyn till genusaspekter;
 - (e) Hänsyn till generationsaspekter;
 - (f) Aspekter på hälsa och säkerhet;
 - (g) Effekter på social sammanhållning;

- (h) Traditionell livsstil; samt
- (i) Möjlig påverkan på tillgång till biologiska resurser för uppehälle.

1. Baslinjestudier

44. Vid genomförandet av baslinjestudier bör följande områden, bland andra beaktas:

- (a) Demografiska faktorer (befolkningens antal och åldersstruktur, etnisk gruppering, befolkningsfördelning och befolkningsrörelser – inklusive årstidsbundna flyttningar);
- (b) Boende och mänskliga bosättningar inklusive ofrivilliga återflyttar, tvångsflyttning av urfolk från mark och ofrivilligt kvarhållande av nomadfolk;
- (c) Samhällets hälsostatus (i synnerhet hälsoproblem/-frågor – tillgång till rent vatten – infektionssjukdomar och endemiska sjukdomar, näringsbrist, förväntad livslängd, användning av traditionell medicin, etc.);
- (d) Sysselsättningsnivåer, arbetsområden, kunnande (särskilt traditionellt kunnande), utbildningsnivå (inklusive nivåer uppnådda genom informella och formella utbildningsprocesser), utbildningar, behov av kompetensutveckling;
- (e) Nivå på infrastruktur och tjänster (medicinska tjänster, transporter, avfallshantering, vattentillgång, sociala faciliteter (eller frånvaro av) för rekreation, etc.);
- (f) Nivå och fördelning av inkomster (inklusive traditionella system för fördelning av varor och tjänster baserade på ömsesidighet och byteshandel);
- (g) Fördelning av tillgångar (t.ex. nyttjanderätt till mark, rätten till naturresurser, ägande av andra tillgångar utifrån vem som har rätten till inkomst samt andra förmåner);
- (h) Traditionella produktionssystem (livsmedel, medicin, artefakter), inklusive genusroller i sådana system; samt
- (i) Uppfattningar som urfolks- och lokala samhällen har avseende sin framtid och möjligheter att förverkliga framtida strävanden.

45. I synnerhet i relation till husbehovsbaserade urfolks- och lokala samhällen bör dessutom följande sociala faktorer tas i beaktande, inklusive påverkan på dessa:

- (a) Traditionella icke-monetära bytessystem som jakt, byteshandel och andra former av handel, inklusive arbetsbyte;
- (b) Relaterade ekonomiska och sociala relationer;
- (c) Vikten av genusroller och relationer;
- (d) Traditionella ansvarstaganden och begrepp om jämställdhet och jämlikhet i samhället; och
- (e) Traditionella system för fördelning av naturresurser, inklusive resurser som jagats, insamlats eller skördats.

2. Ekonomiska överväganden

46. Föreslagna projekt på heliga platser samt på mark- och vattenområden som traditionellt nyttjas av urfolks- och lokala samhällen bör säkerställa att konkreta fördelar tillfaller just dessa samhällen, i form av exempelvis ersättning för miljötjänster, skapande av arbetstillfällen i säker och riskfri arbetsmiljö, livskraftiga intäkter från rimliga avgifter påförda verksamhetens förmånstagare, tillgång till marknader samt diversifiering av inkomstbringande (ekonomiska) möjligheter för små och medelstora affärsföretag. I överensstämmelse med nationell lagstiftning eller andra relevanta nationella regler ska urfolks- och lokala samhällen vara involverade i den finansiella granskningsprocessen av projektet i vilken de deltar för att säkerställa att de resurser som investeras används effektivt.

3. Möjlig påverkning på traditionella system för nyttjande av mark och andra naturresurser

47. Projekt som innebär särskilda förändringar av traditionella metoder som nyttjas inom livsmedelsproduktion eller medför introduktion av kommersiell odling och skörd av en viss vild art (t.ex. för att tillgodose marknadens behov av en viss ört, krydda, medicinalväxt, fisk, päls eller läder) kan leda till ett tryck på att omstrukturera traditionella system för nyttjanderätt till mark eller tvångsinlösning av mark, men det kan också skapa ett tryck på det hållbara nyttjandet av biologisk mångfald som ett led i en anpassning till nya produktionsvolymerna. Följderna av sådana förändringar kan bli långtgående och behöver därför bli noggrant granskade utifrån de berörda urfolks- och lokala samhällenas egna värderingssystem. Trolig påverkan på odlande och/eller kommersiellt skördande av vilda arter bör också granskas och uppmärksammas.

4. Hänsyn till genusaspekter

48. I socialkonsekvensbeskrivningar finns ett särskilt behov av att granska den potentiella påverkan av ett föreslaget projekt på kvinnor i det berörda samhället med speciell hänsyn till deras roll som försörjare vad gäller livsmedel, uppfostrare av familjen, beslutsfattare i samhället och ansvariga för hushållet, såväl som deras insatser som vårdare av biodiversitet och bärare av vissa delar av (genusspecifika) traditionella kunskaper, innovationer och sedvänjor.

5. Hänsyn till generationsaspekter

49. I alla socialkonsekvensbeskrivningar bör den potentiella påverkan av ett föreslaget projekt granskas utifrån hur den påverkar samtliga generationer i samhället. Det är särskilt angeläget att beskriva den påverkan som eventuellt kan störa äldres möjligheter att överföra sina kunskaper till ungdomar, eller vilket kan göra särskilda färdigheter och traditionella kunskaper, innovationer och sedvänjor överflödiga.

6. Aspekter på hälsa och säkerhet

50. I processen för konsekvensbeskrivningen bör hälso- och säkerhetsaspekter av det tänkta projektet bli granskade. Säkerhetsaspekter bör inkludera risker, såsom fysisk skada under konstruktionen och hälsorisker som kan resultera från olika former av föroreningar, sexuellt utnyttjande, sociala oroligheter, störningar av habitat för medicinalväxter samt användningen av kemikalier såsom pesticider. Utländska arbetare bör undersökas med avseende på infektionssjukdomar mot vilka lokalbefolkningen inte nödvändigtvis är immuna, eller som inte är kända inom deras samhälle.

7. Effekter på social sammanhållning

51. Konsekvensbeskrivningsprocessen bör överväga de möjliga effekter som ett föreslaget projekt kan ha på det berörda samhället och dess invånare som helhet genom att säkerställa att vissa individer eller grupper inte är orättvist gynnade eller missgynnade av den belastning samhället får som ett resultat av projektet.

V. GENERELL HÄNSYN

52. Följande generella hänsynstaganden bör också beaktas vid genomförandet av en konsekvensbeskrivning av ett projekt som är föreslaget att ske på, eller sannolikt kommer att påverka, heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av urfolks- och lokala samhällen, enligt följande:

- (a) I förväg avgivet informerat medgivande från berörda urfolks- och lokala samhällen;
- (b) Hänsyn till genusaspekter;
- (c) Konsekvensbeskrivning och utvecklingsplaner för samhället;
- (d) Hänsyn till lagstiftning;
- (e) Äganderätt, skydd och kontroll av traditionell kunskap, innovationer och sedvänjor samt teknologier använda i processer för kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivning;
- (f) Förebyggande åtgärder och åtgärder för minskning av hot;
- (g) Behov av transparens i processen; och
- (h) Etablering av prövnings- och tvistlösningsprocedurer.

A. I förväg avgivet informerat medgivande från berörda urfolks- och lokala samhällen

53. Om den nationella lagstiftningen kräver i förväg avgivet informerat medgivande av urfolks- och lokala samhället bör utvärderingsprocessen överväga huruvida ett sådant i förväg avgivet informerat medgivande har erhållits eller ej. I förväg avgivet medgivande som svarar mot olika stadier av konsekvensbeskrivningsprocessen bör överväga rättigheter, kunskaper, innovationer och sedvänjor hos urfolks- och lokala samhällen; användandet av ett lämpligt språk och tillvägagångssätt, tilldelning av tillräckligt med tid och tillhandahållandet av exakt, saklig och korrekt juridisk information. Ändringar av det ursprungliga utvecklingsförslaget kommer att kräva ännu ett i förväg avgivet informerat medgivande från urfolks- och lokala samhället.

B. Hänsyn till genusaspekter

54. Den viktiga roll som kvinnor och ungdomar har, särskilt kvinnor och ungdomar inom urfolks- och lokala samhällen, för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald och behovet av fullt och effektivt deltagande av kvinnor i policyutveckling och -genomförande i syfte att bevara biologisk mångfald bör tillfullo beaktas.

C. Konsekvensbeskrivning och utvecklingsplaner för samhället

55. Urfolks- och lokala samhällen bör uppmuntras och bistås med nödvändiga resurser och kapacitet för att kunna formulera sin egen samhällsutvecklingsplan. Sådana planer bör inkludera och utveckla mekanismer för strategisk miljöbedömning vilken sammanfaller med mål och syften i utvecklingsplanerna och relevanta program för fattigdomsbekämpning som definieras av urfolks- och lokala samhällen.

56. Alla utvecklingsprojekt som är tänkta att ske på, eller sannolikt kommer att påverka, heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av urfolks- och lokala samhällen, bör å ena sidan hålla en balans mellan ekonomiska, sociala, kulturella och

miljömässiga hänsynstaganden, samt å andra sidan maximera möjligheterna för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald, tillträde till, samt rättvis fördelning av vinster, samt erkänna traditionella kunskaper, innovationer och sedvänjor i linje med artikel 8j i konventionen om biologisk mångfald. Kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivningen ska belysa detta.

D. Legala hänsynstaganden

57. I alla konsekvensbeskrivningsprocedurer bör regeringar, deras myndigheter och projektägare, i enlighet med nationell lagstiftning och internationella åtaganden, beakta urfolks- och lokala samhällens rätt till mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av dem och den därmed kopplade biologiska mångfald.
58. Det finns ett behov av klargörande av det juridiska ansvaret, särskilt med avseende på frågor som kan uppstå under genomförande av kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivningar inklusive tillämpning, förpliktelser, återställande och gottgörandeåtgärder.

E. Äganderätt, skydd och kontroll av traditionell kunskap, innovationer och sedvänjor samt teknologier använda i processer för att göra kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivning

59. I enlighet med ekosystemansatsen, ska projektägarna erkänna vikten av att, där det är relevant, förstå och tillämpa de värden och kunskaper kring nyttjandet av biologisk mångfald som urfolks- och lokala samhällen har och deras tillämpning för hållbar utveckling.
60. I alla sammanhang relaterade till det ämnade projektet bör urfolks- och lokala samhällens sedvanerätt och immaterialrätt med avseende på deras traditionella kunskaper, innovationer och sedvänjor respekteras. Sådan kunskap ska endast användas efter ett i förväg avgivet informerat medgivande från ägarna till den traditionella kunskapen. För att säkerställa deras rättigheter bör urfolks- och lokala samhällen utforma, eller få hjälp att utforma, föreskrifter i kombination med relevant nationell lagstiftning gällande tillgång till och nyttjande av traditionella kunskaper, innovationer och sedvänjor i den kulturella, miljömässiga och sociala processen för att sammanställa konsekvensbeskrivningen. Assistans att utforma sådana protokoll ska erbjudas om så krävs.

F. Förebyggande åtgärder och åtgärder för minskning av hot

61. I samband med konsekvensbeskrivningar, särskilt med avseende på förebyggande åtgärder kopplade till projektet, där det finns en risk för en signifikant minskning av eller förlust av biodiversitet, ska inte brist på vetenskaplig säkerhet användas som motiv att uppskjuta åtgärder för att undvika eller minimera sådana hot.

G. Behov av transparens

62. Transparens och ansvarsskyldighet bör upprätthållas i samband med genomförandet av alla faser av kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivningar, samt i alla beslutsprocesser, med undantag av fall rörande nationell säkerhet och där hanteringen av hemlig/helig traditionell kunskap, innovationer och sedvänjor kräver konfidentialitet. En klausul om icke-avslöjande av information insamlad under konsekvensbeskrivningsprocessen av baslinjestudierna relaterade till traditionell kunskap, innovationer och sedvänjor bör garanteras.

H. Etablering av procedurer för prövning och tvistlösning

63. I syfte att hantera tvister som kan uppstå i samband med förslagna projekt och den efterföljande konsekvensbeskrivningsprocessen ska medel och verktyg för att lösa meningsskiljaktigheter finnas tillgängliga eller utarbetas.

VI. TILLVÄGAGÅNGSSÄTT OCH MEDEL

A. Kapacitetsuppbyggnad och förstärkning

64. Alla aktiviteter i nationella miljökonsekvensbeskrivningar som syftar till att införliva kulturellt och socialt hänsynstagande samt biodiversitetsrelaterad hänsyn till urfolks- och lokala samhällen bör åtföljas av adekvat förstärkning och kapacitetsuppbyggnad. Det finns ett behov av att expertis rörande traditionella kunskaper, innovationer och sedvänjor ska finnas inom de organisationer som är ansvariga för konsekvensbeskrivningarna. Samtidigt behövs expertis från urfolks- och lokala samhällen vid utarbetande av metoder, tekniker och procedurer för sammanställandet av konsekvensbeskrivningar. Utredningsgrupperna för miljökonsekvensbeskrivningar bör innehålla experter, inklusive experter från urfolken, på traditionella kunskaper, innovationer och sedvänjor som är relaterade till det relevanta ekosystemet.
65. Utbildningsseminarier om kulturella, sociala och biodiversitetsrelaterade aspekter på miljökonsekvensbeskrivningar/strategiska miljöbedömningar samt om ekonomiska värderingar för kulturella, sociala och biologiska resurser, för både handläggare av konsekvensbeskrivningar och representanter för urfolks- och lokala samhällen, kan underlätta utvecklingen av en tvärkulturell förståelse av frågorna.
66. Regeringar borde uppmuntra och stödja urfolks- och lokala samhällen, där de inte redan gjort, så att de kan utforma sina egna lokal utvecklingsplaner vilka kan möjliggöra för sådana samhällen att anta en mer kulturellt anpassad strategiskt, integrerat och koordinerat förhållningssätt för sina utvecklingsbehov i samklang med localsamhällellenas mål och syften. Dessa planer borde innefatta en policy för strategisk miljöbedömning eller syfta till att tillhandahålla ett systematiskt tillvägagångssätt för att integrera hänsyn till sociala, miljömässiga och kulturella aspekter vid planering och beslutsfattande inom processen för konsekvensbeskrivningar för föreslagna projekt.

B. Lagstiftande myndigheter

67. För att förmå utvecklarna att i ett väldigt tidigt skede nyttja metoder från de kulturella, miljömässiga och sociala konsekvensbeskrivningarna i syfte att förbättra planeringsprocessen innan projektansökan eller samtyckesstadiet, eller i vissa fall redan innan behovsbedömningsfasen, krävs:
 - att kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivningar som är relevanta för urfolks- och lokala samhällen görs till en integrerad del av miljökonsekvensbeskrivningar och strategiska miljöbedömningar och även införlivas i lagstiftningen, samt
 - att kraven tydliggörs för projekt- och policyutvecklare att finna de kulturellt, miljömässigt och socialt mest förnuftiga alternativen som undviker, reducerar och mildrar påverkan.

C. Utbyte av information

68. Web-baserade resurser (såsom den nationella *clearing-house*-mekanismen inom konventionen om biologisk mångfald) och andra medel för utbyte av erfarenheter och information, inklusive traditionella kommunikationssätt, kan bidra till att öka medvetenheten om de bästa tillgängli-

ga metoderna och användbara källor för information och erfarenhet för integrering av urfolks- och lokala samhällens kulturella, sociala och biodiversitetsrelaterade angelägenheter i processerna för miljökonsekvensbeskrivningar och strategiska miljöbedömningar. Sådana resurser bör utvecklas och användas vid utveckling och utbyte av information rörande miljökonsekvensbeskrivning.

69. Kommunikationen mellan utredningshandläggare och representanter för urfolks- och lokala samhällen med erfarenheter av processer kring kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivningar är i akut behov av att förbättras. Den bör stärkas genom seminarier och fallstudier samt erfarenhetsutbyte exempelvis via den tematiska fokalpunkten för artikel 8j relaterade åtaganden eller via clearing-house-mekanismen inom konventionen om biologisk mångfald.

D. Resurser

70. Resurser, inklusive finansiellt, tekniskt och juridiskt stöd, bör göras tillgängliga för urfolks- och lokala samhällen och relevant nationella organisationer för att möjliggöra för dem att fullt ut kunna delta i alla aspekter av nationella konsekvensbeskrivningar. Detta stöd kan ges av nationella regeringar där det är möjligt, eller, i utvecklingsländer och länder med övergångs-ekonomier, av lämpliga biståndsorganisationer.

Baksidestext på CBD-sekretariatets broschyr om riktlinjerna

De flesta urfolks- och lokala samhällen lever i områden där den allra största delen av världens genetiska resurser återfinns och deras kultur och kunskap är djupt rotad i den omgivning som de är beroende av. Som ett resultat därav har projekt tänkta att ske på, eller som sannolikt kommer att påverka, heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av urfolks- eller lokala samhällen varit en källa till svårigheter för dessa samhällen på grund av den långsiktiga negativa påverkan dessa ofta kan ha på deras uppehälle och traditionell kunskap.

För att uppmärksamma detta problem har konventionens parter beslutat att, i samarbete med urfolks- och lokala samhällen, utveckla Akwé: Kon – Frivilliga riktlinjer för genomförande av kultur-, miljö- och socialkonsekvensbeskrivningar av projekt som är tänkta att ske på, eller sannolikt kommer att påverka, heliga platser och mark- och vattenområden som traditionellt bebos eller nyttjas av urfolks- eller lokala samhällen. Dessa frivilliga riktlinjer är namngivna efter en mohawk-term: "Akwé: Kon" vilket betyder "allt i skapelsen" för att betona den holistiska karaktären av detta hjälpmedel.

Riktlinjernas publicering under konventionen om biologisk mångfald gör dem tillgängliga till en vid krets aktörer, inklusive internationella och regionala organisationer, urfolks- och lokala samhällen, enskilda organisationer och övriga samhället.

Ytterligare information om riktlinjerna kan erhållas från den nationella fokalpunkten för konventionen eller konventionens sekretariat.

Secretariat Convention on Biological Diversity
393 Saint-Jacques, Suite 300
Montreal, QC, H2Y 1N9
Kanada
Tel.: +1 (514) 288-2220
Fax: +1 (514) 288-6588
Email: secretariat@biodiv.org
www.biodiv.org

Den ursprungliga publikationen trycktes med finansiellt stöd av
the Department of Indian and Northern Affairs of the Government of Canada

Naptek – traditionell kunskap och biologisk mångfald

Sedan 1 januari 2006 driver Centrum för biologisk mångfald efter ett regeringsbeslut Naptek, ett nationellt program för lokal och traditionell kunskap relaterad till bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald. Programmet är en del i Sveriges genomförande av FN:s konvention om biologisk mångfald.

Traditionell kunskap eller ”tyst kunskap” är den folkliga erfarenhetsbaserade kunskap som förs vidare från generation till generation genom praktiskt brukande av naturen och de biologiska naturresurserna. Traditionell livsmedelstillverkning, samernas renskötsel, slöjd, jakt och fiske, kustnära fiskares vana vid sjöliv och fäbodsbrukares kunskaper om husdjurens beteenden och om skogsbyte är exempel på traditionell kunskap som riskerar att glömmas bort. I konventionen om biologisk mångfald framhålls sådan kunskap som en viktig resurs för framtiden.

Naptek har i uppdrag att verka för nyttjande, spridande och bevarande av lokal och traditionell kunskap relaterad till bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald. Programmet skall även ha ett särskilt fokus på traditionell och lokal kunskap knuten till Sveriges urfolk samerna.

Avsikten med Naptek är att arbeta med att:

- kartlägga och dokumentera traditionell kunskap
- upprätthålla lokal och traditionell kunskap
- sprida traditionell kunskap till andra traditionsbärare och myndigheter
- stimulera forskning om traditionell kunskap

Den folkliga erfarenhetsbaserade kunskapen som har förts vidare från generation till generation genom praktiskt brukande av natur och biologiska naturresurser kan innehålla möjliga svar på framtidens frågor. Den bygger på erfarenheter från en tid av effektiv produktion före billig fossil energi.

För att kunna bevara traditionell och lokal kunskap i dess rätta sammanhang krävs också att samhället kan se dess värde och respektera den för vad den kan bidra med till en framtida hållbar samhällsutveckling. Det är då en nödvändighet att vi också respekterar och visar hänsyn gentemot de sagespersoner i urfolks- och lokalsamhällen som besitter den kunskap som skulle kunna bidra till en hållbar utveckling. Det är viktigt att inse att akademierna och myndigheterna inte sitter inne med alla svaren och att det finns andra former av kunskap som kan visa sig vara minst lika värdefull.

Läs mer på Naptek:s hemsida: www.naptek.se

Naptek
CBM
Box 7007
750 07 UPPSALA
018-67 25 91
naptek@cbm.slu.se

Akwé: Kon-riktlinjerna

Detta är en inofficiell översättning av Akwé: Kon frivilliga riktlinjer som har tagits fram inom FN:s konvention om biologisk mångfald. Syftet med dessa riktlinjer är att exploatörer bättre ska kunna ta hänsyn till urfolks- och lokala samhällens kultur och naturresursanvändande. Konventionens partsmöte menar att man därmed skapar en bättre förutsättning för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald och att det därför är viktigt i exploateringsprocesser att i ta tillvara dessa samhällens traditionell kunskap och sedvänjor kopplade till naturen och dess resurser.

Översättningen har gjorts för att nationellt öka tillgängligheten av och medvetandet om dessa frivilliga riktlinjer. Den är gjord för att öka kunskapen om dessa riktlinjer och de tankegångar som ligger till grund för utarbetandet av dem.

Traditionell kunskap, dvs. praktisk erfarenhetsbaserad kunskap som förts vidare från generation till generation, bedöms vara en viktig förutsättning för att uppnå ett framtida hållbart samhälle.

NAPTEK – Nationellt program för lokal och traditionell kunskap relaterad till bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald. Ett program vid Centrum för biologisk mångfald.

www.naptek.se

CBM Centrum för
biologisk mångfald

CBM:s skriftserie 50
ISBN: 978-91-89232-62-4
ISSN: 1403-6568